

N:o 82.

Ank. till Riksd. Kansli den 3 Maj 1872, kl. 11 f. m.

*Utlåtande, i anledning af väckta motioner, angående grundskatter-
nas aflösande eller afskrifning m. m.*

(I. A.)

Från Riksdagens båda Kamrar hafva åtta särskilda motioner i detta ämne blifvit till Stats-Utskottets handläggning remitterade. Dessa motioner äro väckta:

inom Första Kammaren:

1:o af Grefve *G. Posse* (motion N:o 15), hvilken föreslagit,

a) att de ur svenska jorden utgående grundräntor och kronotionde, som öfverstiga $\frac{1}{2}$ procent af hemmanets eller lägenhetens senaste taxeringsvärde, måtte eftergifvas genom det öfverskjutande räntebeloppets afskrifning under tjugo år, med en tjugonedel om året, samt beräkning af senaste penningeförvandling; och

b) att de grundräntor och kronotionde, som understiga $\frac{1}{2}$ procent af hemmanets eller lägenhetens senaste taxeringsvärde, måtte eftergifvas, i den mån och på de vilkor och tider, som statens tillgångar i öfrigt sådant medgäfvé.

inom Andra Kammaren:

2:o af Herr *Samuel Johnson* (motion N:o 20), som föreslagit, att Riksdagen skulle besluta, att ordinarie räntan och kronotiondespanmålen måtte aflösas genom kapitalisering och årlig amortering med 6 procent, deraf 4 utgjorde räntan och 2 amortering, eller på något annat bättre sätt,

Bih. till Riksd. Prot. 1872. 4 Saml. 1 Afd. 43 Häft.

samt amorteringen taga sin början redan med år 1873, eller, om sådant ej kunde ske, så snart möjligt vore;

3:o) af Herr *Olof Larsson* (motion N:o 61), som föreslagit att räntan och kronotionden måtte kapitaliseras efter sex procent eller sexton och två tredjedels gånger skattens belopp, samt hemmanets egare på det sålunda uppkommande kapitalbeloppet årligen inbetala sex procent, deraf fem procent skulle beräknas som ränta och en procent såsom kapitalafbetalning, intill dess hela beloppet blefve betaldt; samt att Allmänna Hypoteksbanken måtte öfvertaga hela denna affär och till staten i stället för grundräntorna öfverlemna fem-procents-obligationer å hela deras kapitalbelopp, hvarefter nämnda bank skulle ombesörja de åtgärder, som för sakens bringande till verkställighet för öfrigt voro erforderliga;

4:o) af Herr *Lars Persson*, med hvilken åtskillige ledamöter af Kamraren sig förenat, och som (i motion N:o 111) *dels* föreslagit, att de utaf svenska jorden utgående grundräntor och kronotionde måtte eftergifvas på det sätt, att hvad som öfverstege en half procent af hemmanets eller lägenhetens senaste taxeringsvärde eftergäfves genom det öfverskjutande räntebeloppets afskrifning under en tid af 20 år med en tjugonedel om året, samt den öfriga grundskatten, det som understege en half procent af sedanaste taxeringsvärde, genom afskrifning af en trettiondedel om året, allt med beräkning af det penningevärde, som på grund af Kongl. kungörelsen af den 23 Juli 1869 blifvit ränta och tionde åsatt; och *dels*, för den händelse Stats-Utskottet icke skulle finna skäl i allo tillstyrka bifall till hvad sålunda föreslagits, hemställt, att Utskottet måtte uppgöra och för Riksdagen föreslå annat lämpligt sätt för ernående af det sökta målet — grundskatternas afskaffande på billiga villkor.

5:o) af Herr *F. A. Forssbeck* (motion N:o 122), som föreslagit, att de grundskatter, som hvila på svenska jorden och ingå till statsverket, på så sätt måtte försvinna, att 3 procent af det nuvarande skattebeloppet årligen derifrån afdroges och räknades jordegaren till godo, så att hela grundskatten på 33 $\frac{1}{3}$ år måtte af sig sjelf försvinna, och under tiden fyllas, om så tarfvades, med allmän bevillning eller andra allmänna skattetitlar.

6:o) af Herr *Jöns Pehrsson* (motion N:o 155), som yrkat, det Riksdagen måtte besluta, att 10 procent af alla grundskatterna skulle afskrifvas årligen under 10 på hvarandra följande år, och ordinarie inkomsterna, tionde och räntor, uppföras med 608,000 R:dr mindre än hvad Kongl. Maj:t uti sin proposition beräknat för nästa år; att cirka en motsvarande summa skulle läggas på bevillningen utöfver annan erforderlig sådan, fördelad efter sådan grund, att den ökade sig ett öre för hvarje 100 Riksdalers taxeringsvärde för jordbruksfastighet och 2 öre för hvarje 100 R:dr samma värde för icke

jordbruksfastighet, samt 20 öre för hvarje bevillningsriksdaler, som betalades efter 2:dra och 3:dje artiklarne för inkomst, kapital, lön och arbete m. m.: samt att med görligaste första ändras och förenklas debiterings- och uppbördsverken till enkelhet och kostnads besparande, och förberedes så att endast tvänne jordnaturer i en framtid böra nämnas, all af enskilde egande jord blir frälsejord, och all statens, kronans egendom, kronojord, och att detta såsom en beskattnings- och titelfråga ej det ringaste inverkar på eganderätten.

7:o) af Herr *Lars Ersson* (motion N:o 162), som anhållit att Riksdagen ville besluta, att räntan och tionden under nästa statsregleringsperiod skulle minskas med en tjugonedel, i hvilket yrkande flere ledamöter af Kammaren instämt; samt

8:o) af Herr *O. F. Brunberg* (motion N:o 173), som föreslagit att Riksdagen måtte befria den nu ordinarie ränte- och kronotionde- skyldiga jorden från dessa grundskatters vidare utgörande eller ock efter en viss tid, såsom 10 à 15 år, medelst en årlig lika förminskning.

Innan Utskottet går att meddela yttrande i anledning af dessa framställningar, har Utskottet ansett sig böra i korthet redogöra för hvad i denna fråga på senare tiden förekommit.

I anledning af de framställningar, hvilka vid 1856—1858 års riksmöte egde rum, angående rättighet för den skattskyldiga jordens egare att friköpa densamma från grundskatt, emot erläggande på en gång eller under loppet af flera år af ett kontant belopp, motsvarande dessa skatters efter vissa grunder bestämda kapitalvärde, anhöllo Rikets Ständer uti underdånig skrifvelse den 18 December 1857, att Kongl. Maj:t täcktes i nåder vidtaga de åtgärder, som för en fullständig utredning af denna viktiga fråga kunde finnas lämpliga. Efter det Kammarkollegium med infordradt underdånigt utlåtande häröfver inkommit, förklarade emellertid Kongl. Maj:t, genom nådigt bref den 6 November 1860, att, efter den utredning frågan genom bemälda Kollegii utlåtande erhållit, densamma icke påkallade vidare åtgärd. Med anledning af de vid 1862—1863 års riksmöte ånyo väckta förslag i samma ämne, anhöllo Rikets Ständer uti underdånig skrifvelse den 7 Oktober 1863, det Kongl. Maj:t täcktes till utredande icke allenast af sjelfva grundsatsen, huruvida jordens frigörande från grundskatt genom kapitalisering eller på annat sätt kunde vara för staten och för den enskilde fördelaktigare än nuvarande sätt att utgöra denna skatt, än äfven om, under förutsättning att så vore, utförandet deraf kunde anses vara förknippadt med så olösliga svårigheter eller på ett så oroväckande sätt ingripa uti nu bestående förhållanden, att endast derföre tanken på jordens befriande från grundskatt borde öfvergifvas, i nåder förordna en komité af

sakkunnige personer, för att taga denna fråga uti hela dess vidd i noggrannt öfvervägande. Med bifall till denna underdåniga framställning blef ock under den 30 December 1864 en sådan komité af Kongl. Maj:t i nåder tillsatt, och afgaf denna komité den 18 Juni 1866 underdånigt betänkande i ämnet.

Beträffande de framställda förslagen om jordegendomens fullständiga befriande från grundskatt, hvarmed komiterade förstätt kronans ränta och tionde, vare sig genom efterskänkande på en gång eller succesivt eller genom kapitalisering, så ansågo komiterade desamma vara förknippade med svårigheter af den art, att de icke kunde lösas utan på bekostnad icke blott af statens, utan äfven af jordbruksnäringens egna fördelar och icke heller utan att väcka oro, om dertill skulle fordras våldsamma förändringar uti hittills gällande beskattningsgrunder. Deremot har det synts komiterade vara för jordbruket och den jordbrukande klassen af stor vigt om genom en partiel aflösning af grundskatterna jordegendomens kapitalvärde och dymedelst äfven dess behållna afkastning kunde höjas. Vid bestämmande af den andel utaf dessa skatter, som skulle göras aflösningsbar, ansågs afseende böra fästas derpå, att, å ena sidan, hvad som komme att återstå icke längre kunde anses såsom en betungande skatt, och, å den andra, statsverkets årliga inkomst af grundskatten ej måtte i allt för hög grad minskas; och ansågo komiterade, att, som taxeringsvärdet, ehuru icke någon osviklig mätare af jordegendomens värde, likväl mera lämpade sig dertill än någon annan tillgänglig, t. ex. hemmantalet, ett visst förhållande emellan detta värde och den kvarstående grundskatten bäst kunde tjena till grund för beräkningen. I öfverensstämmelse härmed och då jordegendou, belånad till endast en tiondedel af sitt taxeringsvärde, icke kunde anses deraf vara för mycket betungad, antogo komiterade, att en grundskatt, som uppginge till en half procent af nämnda värde, motsvarande ränta efter fem procent å en tiondedel af detsamma, skulle uppfylla det första af de ofvanföre uppställda vilkoren. Från aflösningen skulle undantagas dels s. k. rusthållsräntor och räntor i allmänhet för hemman eller särskildt skattlagd lägenhet, hvarå något visst besvär vore lagdt, för hvars utgörande räntan till större eller mindre del vore hemmansegaren till godtgörelse anslagen, dels ock kronotionden, såsom i allmänhet mera jemnt fördelad och stående i bättre förhållande till egendomarnes godhet och afkastning än räntan. Med iakttagande af dessa undantag skulle, i händelse aflösning af grundskatten medgäfvos för hvad som deraf öfversteg $\frac{1}{2}$ procent af taxeringsvärdet, det aflösningsbara beloppet, efter uppgjord beräkning, komma att utgöra 809,119 R:dr; hvilket belopp icke vore så ansenligt, att ändamålet med grundskattens

bibehållande derigenom i någon väsendtlig mån förfelades, hvarförutan det kunde antagas, att, innan aflösningen i betydligare mån fortskridit, ersättning för statsverket vunnits genom andra inkomster, utan att ökad beskattning behöfde anlitas. Efter att vidare hafva yttrat sig öfver de åtgärder, som borde föregå, och sättet för verkställande af aflösningen, föreslogo komiterade följande grunder för de föreslagna förändringarne, nemligen: att räntan skulle sättas i penningar efter beräkning af medelvärdet emellan 1834—1853 årens medelpris samt 1862 års medelmarkegångspris; att egare af hemman eller skattlagd lägenhet, med undantag för de på kavalleriet och båtsmanshållet indelta rusthåll äfvensom för hemman och lägenheter, indelta till annat besvär, så länge sådant besvär fortfor, skulle vara berättigad att, under iakttaganden, som nedanföre sägas, af hemmanets eller lägenhetens ränta aflösa det belopp, hvarmed räntan, i förening med kronotionden, den sistnämnda beräknad till samma medelvärde som för räntans förvandling till penningar vore bestämdt, öfverstege en half procent af det hemmanet eller lägenheten för år 1862 åsatta taxeringsvärde; dock att, om räntan icke uppginge till det belopp, som finge aflösas, endast densamma, men icke kronotionden, hvilken skulle förblifva orubbad, såsom aflösningssbar ansåges; att ränteaflösningen måtte ske antingen medelst inbetalning på en gång af en lösningssumma, motsvarande sexton och tvåtredjedels gånger det aflösningssbara räntebeloppet, hvilken inbetalning skulle verkställas före debiteringen af räntan för löpande året, så vida afkortning af densamma för det året ville tillgodonjutas, eller ock medelst erläggande samtidigt med kronouppbördens under tolf på hvarandra följande år af den aflösningssbara räntans dubbla belopp; att derest i jordeboken upptaget särskildt hemman eller skattlagd lägenhet, hvarå aflösningssbar ränta funnes, egdes afflere, skulle en hvar delegare vara berättigad att för sin brukningsdel aflösa derå belöpande aflösningssbara ränteandel medelst lösningssummans inbetalning på en gång, såsom förut är sagdt, men aflösning medelst amortering skulle icke ske med mindre, än att samtliga delegare i den jord eller i förut icke frilöst andel deraf, hvars ränta till aflösning ifrågakomme, derom sig förenade; att indelta räntor och tionde-anslag, med undantag af dem, som voro påförda hemman och lägenheter, af hvilka något besvär i stället utgjordes, indrogos till statsverket einot ersättning till räntetagare medelst statsanslag, hvilka, intilldess annorlunda kunde blifva ordnad, borde motsvara indelningarnes värden efter årligt medelmarkegångspris. Komme sådan indragning icke att ega rum, borde räntetagare vara berättigad till ersättning, beräknad jemväl efter medelmarkegång, för liden minskning såväl genom räntans förvandling till penningar som genom aflösning; och borde i detta fall aflöst räntebelopp i första rummet afgå på kronans behållning, der sådan funnes,

och hvad derefter återstode afkortas på indelt ränta, samt, om ränta vore indelt till flera föremål, den eller de indelningar, som kunde helt och hållet eller till större delen försvinna, främst räknas för aflösta; *att* inflytande aflösningskapital samt årsbetalningar borde uti kronans räkenskaper under särskild titel uppföras och redovisas; samt *att* ny skattdläggningsmetod för riket, stödd på uppgifna förhållanden emellan grundskatt och jordvärde, borde, med upphäfvande af nu gällande särskilda metoder, fastställas.

Mot dessa förslag afgåfvos reservationer af trenne utaf komiténs ledamöter. Den ene af dessa föreslog grundskatternas totala och obligatoriska aflösning genom amortering under en längre tidsföljd till så billiga villkor, att de i sig inneburo ett partielt efterskänkande, hvaremot staten skulle tillskjuta hvad som utöfver den årliga amorteringen erfordrades för att genom ackumulering under samma tidsrum bilda ett kapital, hvilket alltid borde oförtryckt bibehållas och hvars — emot grundskatternas belopp svarande — ränta då utgjorde statens stadigvarande ordinarie inkomst. De båda andra åter förenade sig om följande tillstyrkande, nemligen: *att* räntor och tiondeanslag, med undantag af dem, som voro påförda hemman och lägenheter, af hvilka något besvär i stället utgjordes, måtte till statsverket indragas emot ersättning till indelningshafvarne medelst statsanslag; *att* räntan måtte sättas i penningar efter 1865 års medelmarkegångspris å nuvarande räntepersedlar; samt *att* hvad som af den till kronan derefter utgående ränta i förening med kronotionde, den sistnämnda beräknad efter nyssberörda pris, öfverstege en half procent af hemmans eller lägenhets för år 1865 bestämda taxeringsvärde, måtte eftergifvas genom det öfverskjutande räntebeloppets afskrifning under 20 år med en tjugonedel om året.

Sedan härefter Kammarkollegium och Statskontoret erhållit befallning att öfver komiterades betänkande sig yttra, hafva dessa kollegier i afgifvet underdånigt utlåtande, väl instämt med komiterade derutinnan, att räntan borde till fix penningeskatt förvandlas; men derjemte ansett att enahanda åtgärd borde med kronotionden vidtagas, och beträffande grunden för persedeLRäntans och kronotiondespannåmålenS förvandling till penningar hemställt, att medelpriset för åren 1847—1866 dervid borde följas.

Rörande frågan om grundskatternas kapitalisering och aflösning öförmålde Kollegierna de stora betänkligheter och svårigheter, som skulle möta en sådan åtgärd, men förklarade tillika, att, om aflösning af grundskatterna pröfvades ändamålsenlig, en fullständig aflösning af ränta och kronotionde vore att föredraga framför en partiel aflösning af endast räntan.

Jemte förmålan att Kongl. Maj:t ansåg en framställning om grundskatternas aflösning då ej böra göras till föremål för Riksdagens pröfning,

afgaf Kongl. Maj:t i nådig proposition till 1869 års Riksdag förslag derom, att den del af räntan, som då var satt i persedlar, äfvensom kronotionden skulle förvandlas till bestämd ränta i penningar. Med hufvudsakligt bifall till hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit, beslutade Riksdagen, att, med upphäfvande af Kongl. Kungörelsen den 11 Maj 1855, angående sättet för grundräntors och kronotiondes utgörande, skulle stadgas, bland annat, att ränta af hemman och lägenheter, som vore bestämd i vissa persedlar, att lösas efter markegångspris, så ock den kronotiondespannål, hvilken efter sådant pris borde lösas, skulle, vare sig att nämnda ränta och tionde vore kronan behållen eller för särskilda ändamål indelt och anordnad, omsättas i penningar efter beräkning af medelvärdet emellan 1834—1853 årens medelpris samt 1862 års medelmarkegångspris och med detta värde framgent utgöras, hvarvid kronotionden, der den icke funnes vara för alltid fastställd, skulle beräknas till det mått och i de sädesslag, med hvilka den sednast utgått, dock med rättighet för tiondetagare eller tiondegifvare, som härmed icke åtnöjdes, att inom 1870 års slut begära tiondesättning i laga ordning; att indelta och anordnade räntor och tiondeanslag, med uudantag af militie-, civil- och ecklesiastikboställens räntor samt af sådana, som voro påförda hemman och lägenheter, af hvilka något besvär i stället utgjordes, skulle indragas till statsverket emot ersättning medelst statsanslag i penningar, som, intilldess annorlunda blefve förordnad eller innehafvare af ränte- och tiondeanslag förklarade sig nöjd med godtgörelse efter ofvan omförmälda pris, utgå till belopp, motsvarande de indelta och anordnade räntornas och tiondeanslagens värden efter årligt medelmarkegångspris; att innehafvare af ränte- och tiondeanslag skulle bibehållas vid hittills åtnjuten ersättning af statsverket för upphörandet af rättigheten så väl att utfordra nämnda anslag in natura som att af ränte- och tiondegifvare uppbära forsellön, då lösen med penningar egt rum; samt att hvad sålunda blifvit stadgat icke skulle inverka på beskaffenheten eller utgörandet af de räntor som med frälserätt egdes eller af sådan tionde, som åtföljde patronrättighet i vissa församlingar, eller under annan enskild eganderätt innehades.

I öfverensstämmelse med detta Riksdagens beslut har Kongl. Maj:t under den 23 Juli 1869 utfärdat nådig förordning i ämnet.

Vid de tvänne sistförflutna riksdagarne blef frågan om grundskatternas kapitalisering eller aflösning ånyo genom särskilda motioner väckt, ehuru, vid det förhållande att den år 1869 beslutade omsättningen i penningar af dessa skatter ännu icke bringats till verkställighet samt att frågan om indelningsverkets aflösning, med hvilken den förevarande ansågs i visst afseende ega sammanhang, icke blifvit afgjord, dessa framställningar icke föranledde någon åtgärd från Riksdagens sida.

Öfverväger man det sätt hvarpå grundskatterna tillkommit, det allt annat än billiga och tidsenliga sätt, hvarpå de drabba en del idkare af landets viktigaste näring, jordbruket, medan öfriga jordbrukare äro, lika med idkare af andra näringar, derifrån befriade, samt huru yrkandena på jemkning och rättelse i hithörande missförhållanden blifvit under mansåldrar tillbakavisade, lär det ej böra väcka förundran, att, sedan, till följd af statsmakternas år 1869 fattade beslut, dessa skatter omsider blifvit i penningar bestämda och således åtminstone ett viktigt steg taget för att lätta vidare förändringar, yrkandena om deras afskaffande nu också allt ifrigare framträda och synas angifva, att öfvertygelsen om olämpligheten af detta beskattningssätt och dess skadlighet, icke blott för den talrika del af landets befolkning, som deraf särskildt betungas, utan för hela landet, dess utveckling och förkofran, mer och mer vinner styrka och utbredning.

Det lär emellertid icke kunna förnekas, att grundade skäl för en dylik öfvertygelse förefinnas. Utaf den utredning ofvannämnda komiterade uti sitt underdåniga betänkande meddelat torde, helst om derjemte tages i betraktande hemmanens olika egovidd och jordmån samt de besvär som i öfrigt åligga jordbruket, såsom rustning och rotering, väghållnings- och skjutsskyldighet samt åtskilliga byggnadsskyldigheter m. m., obestriddigen framgå, att, på sätt komiterade äfven yttrat, grundskatterna trycka en icke obetydlig del af jordegendomen i vårt land särdeles hårdt genom att medtaga så stor anpart af behållningen deraf, att sjelfva egendomen, äfven om den i och för sig sjelf lemna en god afkastning i förhållande till sin storlek, likväl genom grundskatterna kvarhållas vid ett lågt kapitalvärde och låg behållning afkastning samt att jordbruksnäringen i sin helhet hindras från den förkofran, den annars kunde vinna.

Då grundskatterna hvarken rätta sig efter vexlande årlig inkomst af den beskattade egendomen eller efter statens större eller mindre utgifter, öfverensstämma deras bibehållande icke med ett ändamålsenligt och rättvist beskattningssystem, hvartill kommer att dessa skatter icke blott betunga endast en del af landets jordbrukare, medan andra äro derifrån befriade, utan dessutom äro bland de deraf tryckta så ojemnt fördelade att, medan de för några utgöra en jmförelsevis lättare börda, de för andra medtaga en betydlig, ja understundom till och med den betydligare delen af hvad deras jord i vanliga år afkastar. Dylika förhållanden lära ej lämpligen kunna lemnas oförändrade, och Utskottet tvekar ej uttala att landets bästa skulle väl tillgodoses genom deras undanröjande.

Det invecklade sätt, hvarpå dessa grundskatter beräknats, ursprungligen mestadels i persedlar, stundom i varor och med förvandling efter

mång-

mångfaldiga olika grunder, har framkallat behovet af en vidlyftig förvaltning för pröfning och afgörande af hithörande frågor för debitering och redovisning. Om än förenkling häruti bör kunna ske, sedan större delen af dessa skatter blifvit i penningar bestämda, kan likväl, så länge nya hemmans skattläggning m. m. kvarstår, hela systemet icke afskaffas och sålunda förhindras genom grundskatternas bibehållande en högst väsendtlig och i allo önskvärd förenkling af statsförvaltningen och redogörelseverket.

Jemväl ur en annan synpunkt skulle det allmännas fördel i betydlig mån befrämjas genom jordens befriande från grundskatter, i det dymedelst undanröjdes de hinder, som nu i dessa skatter förefinnas för beredande af en friare dispositionsrätt till jorden, i hvilket hänseende en förändring i nu gällande bestämmelser, till följd af näringarnes utveckling i flera riktningar och landets mer och mer utbildade kommunikationsväsende, är af behovet högt påkallad.

Enligt Utskottets åsigt kan en fullt nöjaktig rättelse i dessa i korthet antydda missförhållanden icke cruås på annat sätt än genom grundskatternas fullständiga afskaffande.

I afseende åter å sättet för verkställigheten af denna förändring, har nu liksom vid flera föregående tillfällen föreslagits såväl aflösning af grundskatterna medelst kapitalisering och amortering, som deras borttagande genom en hastigare eller långsammare successiv afskrifning.

Om en fullständig och verklig aflösning af grundskatterna kunde åvägabringas, vore sådant naturligtvis för statsverket mest förmånligt. Men då grundskatterna äro så ojemnt fördelade att de för en del skattdragande uppgå ända till sextio procent af afkomsten och att det, enligt grundskattekomitéens uppgifter, erfordras en uppoffring af omkring 800,000 R:dr för att för de hårdast tryckte så pass lindra bördan, att icke någon skulle i grundskatt erlægga mera än en half procent af taxeringsvärdet å jordfastigheten eller tio procent af afkomsten, beräknad till fem procent af taxeringsvärdet, torde det lätt visa sig att af de så hårdt beskattade och dessutom af många andra skattebördor betungade icke rimligtvis kan ifrågasättas, att de skulle under en lång följd af år utgöra en i och för grundskattens amortering än mer ökad börda. Dessutom äro flera förhållanden att härvid iakttaga, hvilka verka derhän att aflösning af det hela med allt skäl måste uppgöras efter billiga grunder, d. v. s. efter en lägre räntefot, än den, efter hvilken kapitaliseringen verkställes, i hvilket fall den i sjelfva verket innefattar en partiel afskrifning. Den besparing, staten kan vinna genom att befrias från bekostande af ett inveckladt och onödigt dyrbart skatteförvaltnings- och redogörelseväsen, bör billigtvis komma de skattdra-

gande till godo. I den mån de nu med grundskatt betungade jordbruksfastigheterna derifrån befrias, kommer otvifvelaktigt deras taxeringsvärden att ökas och en del af grundskatten återkommer således i form af bevilling. I utgörandet af de förhöjda eller ökade afgifter, som, derest besparingar ej kunna åvägabringas, måste förr eller sednare träda i stället för grundskatterna, lär den talrika jordbrukarebefolkning, som nu betalar grundskatterna, icke undgå att vidkännas sin dryga del, och det torde ej kunna fordras, att den skulle på en gång till fullo aflösa grundskatterna och dertill under annan form ånyo åtaga sig en god del af det skattebelopp, för hvilket den gifvit full betalning. Kommer härtill, att det icke torde kunna åläggas en del idkare af en viss näring att, äfven under namn af amorteringsprocent, utgifva en ytterligare skatt, från hvilken öfrige näringens idkare och andre skattdragande skulle vara befriade, men att å andra sidan alla de fördelar, som för landet i sin helhet stå att vinna genom grundskatternas afskaffande, icke ernås, derest icke desamma i sin helhet borttagas, så torde det visa sig att, derest man för den del af grundskatterna, som skulle aflösas, vill fordra verklig och full aflösning, också för en del af samma skatter afskrifning rättvisligen bör medgifvas.

Vare sig emellertid att förändringen i det nuvarande beskattningssättet åstadkomes hufvudsakligen på det ena eller andra sättet, anser Utskottet det vara såväl med rättvisa och billighet öfverensstämmande som ledande till enkelhet i beskattningsväsendet, att förändringen omfattar alla indelta eller anordnade samt kronan behållna räntor, och således äfven sådana, som äro påförda hemman och lägenheter, af hvilka något besvär i stället utgöres, såsom rusthållsräntor, räntor å gästgifveri- och lotshemman m. fl., emot det att, i den mån dessa slags räntor aflösas eller afskrifvas, ersättning från statsverket beredes, så länge de besvär, för hvilkas utgörande räntan till större eller mindre del är hemmans- eller lägenhetsinnehafvaren till godtgörelse anslagen, verkligen utgöras.

Att denna fråga vinner en snar lösning, anser Utskottet vara af synnerlig vigt; men då Utskottet icke är i tillfälle att åt densamma bereda all den utredning, som för dess bedömande erfordras, får Utskottet hemställa, att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes till nästkommande riksdag afgifva förslag till grundskatternas successiva afskaffande, genom deras aflösning och afskrifning i förening.

Stockholm den 2 Maj 1872.

På Stats-Utskottets vägnar:

Arvid Fr:son Posse.

R e s e r v a t i o n e r :

af Herrar *F. A. Funck, C. Petre, C. Ekman, E. af Klint*, Friherre *J. Stjernblad*, Grefve *C. Beck-Friis*, Friherre *F. von Essen* och Grefve *L. af Ugglas*: »Då de ständigt återkommande förslagen om grundskatternas afskaffande torde få anses utgöra bevis för en ganska allmän önskan, att all jord må blifva i beskattningsväg likställd och då det icke lär kunna bestridas, att det väl vore värdt någon uppoffring från statens sida, om, genom ernäendet af ett sådant mål — såsom det synes oss sannolikt — det missnöje skulle kunna undanrödjas, hvilket på många håll alstrats och underhålles, derigenom att innehafvare af med hvarandra jemgoda hemman, på grund af dessas skiljaktiga natur, äro väsendtligt olika beskattade; så hafva vi ansett att en underdånig skrifvelse borde aflåtas med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och på hvad sätt grundskatterna må kunna afskaffas samt att en kommande Riksdag måtte få emotse de framställningar som deraf kunna föränledas. Men vi hafva på samma gång ansett, att den underdåniga skrifvelsen borde innehålla en bestämd och bindande antydning i afseende på den uppoffring som Riksdagen för ändamålets vinnande är benägen att åtaga sig. Vi hafva därför inom Stats-Utskottet påyrkat, att skrifvelsen måtte komma att innefatta en anhållan om utredning:

a) huruvida icke grundskatterna skulle kunna afskaffas efter en tid af *högst 40* år, under hvilken de till deras nuvarande belopp böra utgå och minst $\frac{5}{6}$ deraf användas till statens behof samt af återstoden bildas ett kapital, hvaraf staten, efter grundskatternas upphörande, kunde draga inkomst; samt

b) att i sammanhang härmed måtte jemväl utredas, huruvida icke, till vinnande af enkelhet i förvaltningen och trygghet i afseende på kapitalets oförtryckta bibehållande åt staten, det må vara ändamålsenligt, att under den tid grundskatterna sålunda till deras nuvarande belopp borde utgå, öfverlåta dem åt någon penninginstitution, t. ex. Allmänna Hypotheksbanken, som därför i likvid till staten lemnade antingen en kontant köpeskilling eller räntebärande och efter hand till betalning förfallande obligationer.

Vårt förslag rönne likväl så ringa understöd inom Utskottet, att vi tveka, huruvida det må vara skäl att nu, i form af reservation, dertill begära Riksdagens bifall, men vi hafva önskat att på detta sätt få tillkän-

nagifva, huru långt vi för vår del varit benägna att tillmötesgå de anspråk som, genom de i ämnet framlagda motionerna, blifvit framställda.

Att aflåta en skrifvelse affattad i så allmänna ordalag, som den af Utskottet föreslagna och deri de mest motsatta åsikter inrymmas, kunna vi icke tillstyrka, enär någon visshet, knappast sannolikhet, förefinnes att en deraf föranledd nådig proposition har att påräkna Riksdagens bifall;»

af Herr *I. Bruzewitz*: »Då jag icke kunnat till fullo instämma i det beslut Utskottet fattat, enär hvarken i motiveringen eller förslaget till den underdåniga skrifvelsen finnes det ringaste antyd, på hvad sätt Utskottet tänkt sig en kombinerad afskrifning och aflösning af grundskatterna må kunna åvägbringas, får jag mot detta beslut anmäla min vördsamma reservation.»

»Den största olägenheten af grundskatterna torde ligga i deras olika fördelning, hvarigenom de trycka så tungt på en del af den svenska jorden, att de medtaga en väsendtlig del af jordens afkastning. Detta förhållande förhindrar möjligheten för egare af dylik jord att utöfver skatterna lemna tillskott, genom hvars ackumulerande stateu slutligen skulle erhålla full ersättning för den del af grundskatterna, som bör utjemnas. Denna olägenhet kan således icke undanrödjäs på annat sätt än genom afskrifning. Men då det icke kan anses rättvist eller lämpligt, att sådan afskrifning sker omedelbart eller på en gång, hvarigenom icke allenast nuvarande jord-innehafvare skulle erhålla en alltför stor fördel på öfriga skattedragandes bekostnad, utan äfven betänkliga rubbningar i egendomsvärdet uppkomma, så torde en afskrifning böra verkställas successivt under en längre följd af år. Jag har således tänkt mig, att den del af grundskatten, som öfverskjuter en half procent af det egendomen för år 1862 åsatta taxeringsvärde borde afskrifvas. Om ett motsvarande belopp under en tid af omkring $16\frac{2}{3}$ år, hvarunder grundskatterna skulle oförminskadt utgå, reserveras och icke användes till statens löpande utgifter, skulle deraf bildas ett kapital, hvarå räntan å 5 procent skulle utgöra ersättning till statsverket för den ifrågasatta skatteliudringen. Efter denna tid borde afskrifningen börja och fortgå under loppet af några år, intilldess all grundskatt utöfver en half procent å ofvannämnda taxeringsvärde vore försvunnen. Nyssberörda kapital borde, enligt min åsigt, användas icke för bedrivande af någon lånerörelse, utan t. ex. till fortsättande af statens jernvägsbyggnader eller till minskning af statens utländska skuld, eller på annat sätt så, att det antingen direkt eller indirekt förskaffar staten en säker inkomst för framtiden. I öfverensstämmelse härmed får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t behagade taga i öfvervägande, dels huruvida icke de mån-

genstädes befintliga missförhållanden mellan grundskatternas belopp och den beskattade jordens afkastning skulle utan alltför kännbar förlust för staten kunna utjemnas genom en efter någon bestämd tid skeende afskrifning af de skattebelopp, som öfverstiga viss procent af den beskattade jordens taxeringsvärde, och af hvilka belopp staten emellertid bildat ett disponibelt kapital, dels ock huruvida icke grundskatterna i öfrigt skulle kunna i sin helhet eller till någon del genom derefter vidtagande amortering aflösas, samt att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen göra den framställning i ämnet, hvartill förhållandena kunna finnas föranleda;»

af Herr *C. E. Casparsson*: »Mot Utskottets motivering och till en del mot det slut, till hvilket Utskottet kommit, får jag anmäla min reservation. Långt ifrån att betrakta grundskatterna såsom något i och för sig ondt, hvilket så fort ske kan bör undanrödjas, anser jag, då de nu förefinnas, deras bibehållande vara mest förenligt med så väl statens, som de skattskyldiges intressen. För staten, hvilken till sina utgifter behöfver så vidt som möjligt bestämda tillgångar, är det tvifvelsutan en betydande förmån att i nämnda skatt ega en till beloppet oföränderlig och lätt beräknelig, ständig inkomst, utgående af det mest säkra kapital inom nationalförmögenheten. För de skattskyldige åter erbjuder en sålunda till beloppet bestämd grundskatt fördelar, hvilka svårligen stå att vinna genom någon annan form af direkt beskattning, enär de skattskyldige på detta sätt kunna på förhand beräkna sina bidrag till fyllande af statsbehofven. Icke minst gäller detta för idkarne af jordbruksnäringen, inom hvilken vinsten af det nedlagda arbetet skördas långsamt, och der således företagsamhet och flit behöfva den uppmuntran att odeladt få skörda arbetets frukter. En obestämd, i mån af ökad inkomst städse ökad, beskattning af jordfastigheten — under det, å andra sidan, minskad beskattning till följd af minskadt egendomsvärde blefve en belöning åt lättjan och trögheten — skulle efter mitt förmenande verka allt annat än uppmuntrande för näringen och dess utöfvare. Dessutom torde ej böra lemnas obeaktadt, hvad Kongl. Kammar-kollegium och Statskontoret i sitt underdåniga utlåtande i frågan anför: »det lider ej heller något tvifvel, att den med innehafvande af de flesta landsfastigheter förenade skyldighet att såsom ränta och i kronotionde till staten erlægga en större eller mindre del af afkastningen, hvarigenom egendomens försäljningsvärde nedsättes, lättar möjligheten för den mindre bemedlade, men idoge och företagsamme landtbrukaren, att med eganderätt förvärfva den jord, hvaraf han skall sig nära, och åt hvars bringande till högre fruktbarhet och värde han säkerligen, då den honom sjelf tillhör och ej för annans räkning skötes, i än högre grad egnar sin omtanka och sitt arbete,

till gagn icke allenast för sig och siu familj, utan ock för det gemensamma fäderneslandet».

»Detta å *ena* sidan. Men å andra sidan ligger det i sakens natur, att en gräns måste finnas, utöfver hvilken grundskattens belopp ej rimligtvis bör sättas. Denna gräns bestämmes ytterst af egendomens afkastning, och ju närmare denna gräns skattebeloppet ligger, dess mera tryckande måste dess verkningar kännas. Jag kan ej instämma i deras öfvertygelse, som förmena att detta förhållande tillräckligt utjemnas för hvarje innehafvare genom det högre eller lägre inköpspriset på hans egendom, i följd af de större eller mindre onera, med hvilka den är belastad. »Det är», säger Geijer, »en allmän olycka om pluraliteten af jordegare befinna sig i den belägenhet, att deras jord är litet värd, emedan den är mycket belastad. Man har genom ett sådant tillstånd lagt den tyngsta skatt på progressionen till verkligt välstånd, emedan man gjort den för mängden omöjlig; och man borde ej glömma att allmänt välstånd är summan af enskildas. Med dessa reflexioner åsyftar jag intet brådstörtande skattejemkningsförslag. Både lag och häfd föreskrifva att kronans ordinarie inkomster ej utan båda statsmakternas samtycke kunna rubbas eller ändras. Detta hindrar likväl ej att de med gemensamt samtycke må jemnas och, i hvad de för jorden ha förtryckande, lindras».

»Önskvärdheten af en dylik åtgärds vidtagande erkännes också af den senaste grundskatte-komitéen, hvilken yttrar: »af förestående utredning framgår obestridligen, att grundskatterna trycka en icke obetydlig del af jordegendomen i vårt land särdeles hårdt genom att medtaga så stor anpart af behållningen deraf, att sjelfva egendomen, äfven om den i och för sig sjelf lemnar en god afkastning i förhållande till sin storlek, likväl genom grundskatterna qvarhållas vid lågt kapitalvärde och låg behållen afkastning. Det förtjenar derföre att tagas i öfvervägande, om icke sådant är ett missförhållande, som, utan alltför kännbar förlust för staten, skulle kunna afhjelpas». Beträffande sjelfva sättet för afhjelpandet af detta missförhållande, synes mig dock komitéens pluralitet ej funnit den bäst till målet ledande väg, då den föreslår, att åt jordegaren måtte lemnas rättighet att *friköpa* egendomen från så stor del af grundskatten, som i förhållande till egendomens värde befinnes vara alltför hög. Det förefaller mig åtminstone alldeles påtagligt att, då grundskatterna, förutom öfriga besvär, medtaga till och med ända till 50 à 60 procent af den beräknade behållna afkastningen, en dylik friköpning i de flesta fall skulle blifva en ekonomisk *omöjlighet*; och att, i synnerhet i djupt ingripande frågor, som denna, uppställa omöjliga vilkor, anser jag ej välbetänkt. Jag kan derföre ej annat än instämma i hvad 3:ne reservanter inom komitéen i detta afseende anfört, nem-

ligen att: »det är föga sannolikt att en jordbrukare, om han har skuld på sin egendom, kan anse fördelaktigt, eller ens vara i tillfälle att afhända sig det kapital, som erfordras för ränteaflösningen, eller, om han har egendomen skuldfri, icke föredrager att använda sina tillgångar på jordens förbättring. Att eftergifva det för höga skattebeloppet är, så vidt jag kan finna, det enda medel, hvarigenom den åsyftade lättnaden kan beredas». Först sedan en dylik utjemning af nu befintliga missförhållanden egt rum, tror jag man kan på allvar uppställa frågan om en *verklig* aflösning — och någon annan anser jag ej böra ifrågasättas — vare sig, på sätt komiterade föreslagit, medelst inbetalning på en gång af hela lösningssumman, eller medelst erläggande under 12 på hvarandra följande år af grundskattens dubbla belopp, eller på annat lämpligt sätt. På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får jag vördsamt hemställa:

att Riksdagen måtte uti underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t behagade taga uti öfvervägande, huruvida icke, der ett verkligt missförhållande mellan grundskatternas belopp och den beskattade jordens af afkastningen betingade värde skäligen må finnas ega rum, detta missförhållande skulle, utan alltför kännbar förlust för staten, kunna utjemnas genom en efter hand skeende afskrifning af det skattebelopp, som, jemfördt med egendomsvärdet, befinnes medtaga alltför stor andel af egendomens afkastning; samt derefter till Riksdagen göra den framställning i ämnet, hvartill förhållandena kunna föranleda».

af Herr Friherre C. Skogman, som, med biträdande af Utskottets hemställan, reserverade sig emot den af Utskottet begagnade motivering.
